

Kapitola 1

Největší výzva na světě

Povolání ke svatosti, ne záruka štěstí

Určitě se ožeň. Když dostaneš dobrou ženu, budeš šťastný.
Když špatnou, staneš se filozofem.

SOKRATES

Rozpítvám ho.

Podle historiků není zcela jisté, který lékař tenhle nápad realizoval jako první, jisté je však, že tato praxe způsobila revoluci v medicíně. Ochota rozříznout mrtvolu, stáhnout kůži, skalpovat lebku, říznout až pod kosti a vyjmout a prozkoumat orgány pod nimi způsobila v objevování toho, jak funguje lidské tělo, zásadní průlom.

Co se děje uvnitř lidského těla, se lékaři po tisíce let jen domýšleli; říznout do mrtvolky nebyli moc ochotní – spíše to budilo odpor. Někteří se drželi zpět z důvodů náboženského přesvědčení, jiní zas nebyli schopni překonat obavu z rozříznutí lidského hrudního koše. I když si sem tam nějaký odvážlivec troufl otevřít mrtvé tělo i dříve, lékaři začali rutinně provádět pitvu až od období renesance (přibližně 14. až 16. století).

Tehdy se rozpadly dosavadní mylné představy. V 16. století dostal Andreas Vesalius příležitost pitvat těla zločinců, a to mu umožnilo definitivně popřít po tisíce let nesporné představy o anatomii člověka. Jeho anatomická schémata mají nesmírnou cenu. Kdyby však nenašel odvalu k pitvě, nikdy by je nemohl nakreslit.

V této knize bych chtěl udělat totéž – v duchovní rovině. Rozpítváme řadu manželství, rozebereme je a odhalíme, co se v nich vlastně odehrává. Poté budeme pátrat hlouběji, jak z daných situací získat duchovní užitek a odhalit v nich výzvy k růstu. Nepůjde nám o jednoduché odpovědi typu „Tři kroky k lepší komunikaci“ nebo „Šest tipů jak vylepšit milostný život“, protože tohle není kniha, která vám poradí, jak mít šťastnější manželství. Tato kniha pojednává o tom, jak lze výzvy, radosti, obtíže i krásy manželského života využít k tomu, abychom se přiblížili Bohu a rostli jako křesťané.

Jde nám o něco podobného, o čem psal v sedmnáctém století František Saleský. Jelikož to byl nadaný duchovní vůdce, mnoho lidí si s ním dopisovalo o svém duchovním životě. Jedna žena mu psala, jak se trápí a je celá vnitřně rozpolcená, protože se chtěla provdat, ale přítelkyně ji přesvědčovala, aby zůstala svobodná. Prý bude „svatější“, když bude pečovat o svého otce a po jeho smrti se zasvětit Bohu a bude žít v celibátu.

František Saleský nešťastnou mladou ženu uklidnil, aniž by jí však dával levnou útěchu – odpověděl jí, že manželství je nezřídka tou nejtěžší službou, k jaké se člověk vůbec může zavázat. „Manželský stav vyžaduje mnohem víc ctnosti a stálosti, než kterýkoli jiný. Je permanentním cvičením v umrtvování... I přes nahořklou chuť je možné jej proměnit v med svatého života.“¹

Všimněte si, že Saleský mluví o tom, že manželství nám někdy „hořkne“. Musíme být poctiví, abychom z něj měli duchovní užitek. Musíme přemýšlet o zklamáních, přiznat se ke svým nehezkým postojům a čelit vlastnímu sobectví. Musíme se také vymanit z představy, že obtíže manželského života se dají překonat prostě tím, že se budeme více modlit nebo se naučíme pár jednoduchých pravidel. Mnozí z nás přišli na to, že tyto „jednoduché návody“ fungují pouze na velmi povrchní rovině. Proč tomu tak je? Protože se za tím skrývá hlubší otázka, než co udělat pro to, aby naše manželství bylo lepší. Co když Bůh nevymyslel manželství „snazší“? Co když měl v plánu cosi víc než jen spokojenost, pohodlí a realizaci touhy být k zbláznění šťastní, jako by svět byl dokonalý?

Co když Bůh zamýšlel manželství spíše jako cestu ke svatosti než ke štěstí? Co když máme, jak naznačuje sv. František Saleský, přijmout i hořkost, protože se z ní můžeme naučit vytěžit „med svatého života“?

Tím nechci naznačit, že štěstí a svatost stojí proti sobě. Na druhou stranu věřím, že nejšťastnější a nejradostnější život je život v poslušnosti Bohu. John Wesley to vyjádřil hodně směle, když prohlásil, že není možné, aby byl člověk šťastný, když není svatý – a způsob, jakým to vysvětluje, dává smysl. Kdo může být skutečně „šťastný“, je-li plný zloby, závisti a nenávisti? Může být upřímně šťastný, kdo je pohlcen nutkavým podléháním nenasytnému chtíči nebo stálému materialismu? Nenažrance možná těší jídlo, ale určitě ho netěší jeho stav.

Takže se nestavím proti štěstí, to by byla hloupost. Spíše vidím jako problematické, že si příručky o manželství (dokonce i křesťanské) až příliš často kladou za cíl „šťastné manželství“ (definované romanticky ve smyslu příjemných pocitů) – a to je falešný příslib. Štěstí nenajdete na konci cesty s názvem sobectví.

---

¹ Francis de Sales, *Thy Will Be Done: Letters to Persons in the World* (Manchester, NH: Sophia Institute, 1995), 42.

Tato kniha nahlíží a poukazuje kamsi *za* skutečnost manželství. Hlavním tématem je duchovní růst a manželství je jednoduše kontext, v němž se odehrává. Stejně jako je cestou celibátníka sexuální abstinence a cestou poustevníka samota a izolace, tak je možné brát manželství jako cestu k těmto cílům: rozvinutí osobnosti, upevnění charakteru a růstu v obětavosti, poslušnosti a lásce Boží.

Po staletí byl křesťanský duchovní život v podstatě synonymem pro celibátní spiritualitu a lidé žijící v manželství si mysleli, že k tomu, aby mohli rozvíjet duchovní život, by se museli stát mnichy nebo jeptiškami. Tedy že by museli absolvovat duchovní cvičení vhodná pro svobodné jednotlivce (dlouhé modlitby, které neumožňují péči o děti a manželskou komunikaci, posty, které se těžko aplikují, když vaříte pro rodinu, meditaci v tichu, kterou nelze provozovat, máte-li v domě děti v jakémkoli věku) namísto toho, aby prostě dovolili Bohu používat manželství k očišťování a budování charakteru, k prohloubení modlitby a k rozvoji obětavosti. Místo rozvíjení spirituality, v níž manželství slouží jako cesta ke svatosti, se církev zaměřila na to, jak napodobovat spiritualitu svobodných celibátníků a zároveň žít v rodině. Rodinný život se tak stal překážkou na cestě, místo aby byl prostorem k růstu.

Důvodem, proč je manželský vztah často nahlížen jako sobecký, je, že jsou nezdánlivě sobecké naše motivace k němu. Mou touhou však je ukázat manželství jako jeden z nejnesobečtějších stavů, do jakého křesťan může vstoupit. Tato kniha nahlíží na manželství podobně, jako se dívali středověcí autoři na klášter: jako životní stav plný příležitostí k růstu a službě Bohu.

Pravděpodobně jste si už uvědomili, že vaše manželství má jakýsi cíl, který přesahuje pouhé pozemské štěstí. Možná byste k jeho vyjádření nepoužili zrovna slovo *svatost*, ale nějak jste pochopili, že za povrchní romantikou, jak nám ji prezentuje populární kultura, existuje jakási transcendentní skutečnost. Tento smysl budeme zkoumat. Rozpítváme spoustu manželství a prozkoumáme, kde skřípe závazek vzájemné odevzdanosti, kde se skrývají nebezpečné postoje, kde jsme nuceni se konfrontovat s vlastní slabostí a hříšností, a budeme se učit, jak v tomto procesu růst.

Podíváme se také, co k tomu říká Písmo, církevní dějiny a křesťanští klasici. Hlavním smyslem této knihy není přimět vás více milovat svého partnera – ačkoli si myslím, že k tomu mimoděk dojde. Hlavním smyslem je poskytnout vám zdroje k tomu, abyste více milovali svého Boha, a pomoci vám uvědomit si lépe, jaký je jeho Syn. Přinejmenším nově pochopíte a oceníte člověka, s nímž jste se vydali na tuto cestu.

Modlím se také za to, aby vám tato kniha pomohla více milovat manželství jako takové a abyste ho byli schopni více ocenit. A rovněž aby vás inspirovala k větší angažovanosti ve vztahu k vašemu partnerovi. Když si člověk uvědomí, že je něco „posvátné“, nestane se to pro něj nudným, ale naopak probudí

se v něm nová úcta a bude se mu tajit dech u vědomí, že cosi, co možná bral jako samozřejmost, je mnohem hlubší, mnohem více oživující a život proměňující, než si kdy myslel.

Miluju manželství a miluju manželství, v němž žiju. Mám rád jeho zábavné, příjemné a snadné stránky, ale také ty náročné – ty, které mne frustrují, ale pomáhají mi poznávat sama sebe i mou partnerku v hlubší rovině, ty stránky, které jsou bolestivé a přibíjejí na kříž, i poznávat ty stránky, které u sebe nesnáším, které mne srážejí na kolena a ukazují mi, že se potřebuji učit milovat Boží láskou a ne se jen více snažit. Manželství mne dovedlo k hlubšímu porozumění, k větší zbožnosti a k zážitku společenství, o němž jsem ani netušil, že existuje.

Posvěcování jsem si zvolil jako svůj způsob života. A když jsem ho začal aplikovat na manželství, začalo to proměňovat každý den mého života. Věřím, že to může zafungovat stejně i u vás.

Kapitola 2

Léčka romantismu

Jak nás manželství orientuje k pravému naplnění

Jako vše, co není nedobrovolným výsledkem pomíjivých emocí, ale utváří se vůlí a časem, je každé manželství, ať už šťastné, či nešťastné, nekonečně zajímavější, než jakýkoli – byť sebevášnivější – romantický úlet.

W. H. AUDEN

Ačkoli se může představa, že cílem manželství je svatost, zdát radikální a nezvyklá, pojetí „romantické lásky“ tak, jak ji známe z filmů, písní a románů, bylo našim předkům vyloženě cizí. Byly jistě výjimky – když si člověk přečte třeba *Píseň Písní* – ale celkově vzato, představa, že manželství má zahrnovat vášně, vzrušení a naplnění, je výsledkem poměrně nedávného vývoje v historii lidstva a začala se uplatňovat ke konci jedenáctého století.²

Tím nechci říci, že romantika sama o sobě nebo touha po romantičtějším vztahu je nutně špatná; nakonec Bůh člověka stvořil tak, že má tento romantický komponent zabudován v chemii mozku, a dobrá manželství pracují na tom, aby si romantiku a smysl pro ni udržely. Ale myšlenka, že se manželství dá vystavět pouze na romantice, anebo že romantické pocity jsou při výběru životního partnera důležitější než cokoli jiného, už mnohá manželství poslala ke dnu.

Romantismus dosáhl největšího rozmachu prostřednictvím děl básníků v 18. století: Wordswortha, Coleridge a Blakea a jejich literárních následovníků Byrona, Shelleyho a Keatse. Tito básníci vášnivě hájili názor, že oženit se z jiného důvodu než z „lásky“ (která byla definována převážně pocity a emocemi) je zločinem proti sobě samému, a životy mnohých z nich byly parodiemi plnými nezodpovědnosti a tragédií.

Například jedním z autorů, kteří se horlivě hlásili k této romantické představě, byl autor erotických románů D. H. Lawrence, jehož mottem bylo:

---

² Derick Sherwin Bailey, *The Mystery of Love and Marriage: A Study in the Theology of Sexual Relation* (New York: Harper, 1952), 4.

„Nechci mít nic do činění s ‚měl bys‘!“ Lawrence se zamiloval do vdané ženy Friedy Weekley a pokoušel se ji odloučit jejímu manželovi, jak mu velela „láska“. Součástí jeho ne příliš ušlechtilých úskoků bylo, že Friedě poslal dopis, v němž ji prohlašuje za nejúžasnější ženu v celé Anglii.

Jako vdaná žena se třemi dětmi, která už pár milostných avantýr zažila, prohlédla paní Weekleyová Lawrencův úskok a chladně mu odpověděla, že je jí jasné, že zatím mnoho Angličanek nepoznal.³

Katherine Anne Porterová si ve svém pronikavém a udivujícím pojednání o manželství (se zajímavým titulem „Nutný nepřítel“) ze 40. let minulého století stěžuje, jak se „romantická láska po staletí potají vkrádala do manželských postelí a vnášela tam absurdní představy o tom, že láska je nikdy nekončícím jarem a manželství je dobrodružství, které je tu od toho, aby člověku zajistilo osobní štěstí.“⁴ Podle Porterové (a já s ní souhlasím) je lidstvo ve stavu, kdy si musí „lovit střípky štěstí“ z nevyhnutelných trápení života.⁵

Porterová podrobně rozebírá výšiny i slabiny manželství a toto píše o čerstvé nevěstě:

Tato velmi moderní mladá žena stojí před nejstarším a nejošklivějším dilematem manželství. Když pomalu zjišťuje, že je schopna nenávisi k manželovi, kterého oddaně miluje, je zděšena, šokována a plná pocitů viny a zlověstných předtuch. Občas je k němu schopna cítit nenávisť tak zuřivě a tajuplně, stejně strašlivě, jako často v dětství nenáviděla své rodiče a sourozence, ač je milovala... Myslela si, že z toho vyrostla, ale je to tu zas, jakýsi element v její vlastní přirozenosti, který nedokáže ovládnout, nebo se bojí, že nedokáže. Kdyby mohla, musela by před manželem tuto oblast svých citů skrýt, stejně jako ji skrývala před rodiči – a to ze stejného, jistě pochybného a sobeckého důvodu: protože nechce přijít o jeho lásku.⁶

Porterová varuje, že pokud by tato mladá žena stavěla pouze na romantickém pohledu na manželství, přišla by o „pokoj v duši. Bojí se, že její manželství ztroskotá, protože... občas cítí bolestný odpor ke svému manželovi a není schopna si to přiznat, jelikož kdyby to připustila, narušila by svou představu o tom, jak má láska vypadat.“⁷

---

³ Nakonec však Frieda kvůli Lawrencovi opustila manžela a děti. Tento příběh i příběhy několika dalších literárních manželství se líčí v díle Johna Tytella *Passionate Lives* (New York: Birch Lane, 1991).

⁴ Katherine Anne Porter, „The Necessary Enemy“, in *The Collected Essays and Occasional Writings of Katherine Anne Porter* (New York: Delacorte, 1970), 185.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž, 182–183.

⁷ Tamtéž, 185–186.

Romantická láska postrádá pružnost. Nelze ji rozšířit; jednoduše se rozpadne. Zralá láska – taková, jakou vyžaduje dobré manželství – *musí* být schopna se rozšiřovat, neboť lidská hříšnost způsobuje, že v sobě všichni neseme konfliktní emoce. „Její nenávisť je skutečná, jako je skutečná její láska,“ vysvětluje Porterová stav mladé ženy.⁸ Taková je pravda o lidském srdci a nelze se jí vyhnout, když se spolu dva hříšní lidé zavážou žít.

Sňatek nás volá k následování našich nejvyšších – v podstatě téměř nedosažitelných – ideálů a toho nejlepšího v nás. Je to způsob, jakým *chceme* žít. Ale každodenní život v manželství nám připomíná, že jsme hříšníci, kteří žijí ve značně porušeném světě. Toužíme po lásce, ale příliš často klesneme k nenávisti a lhostejnosti.

Každý zralý pohled na manželství, který je vnímavý k duchovní stránce, musí stavět na dospělé lásce, ne na romantice. To nás však okamžitě staví do opozice k všeobecně rozšířené kultuře.

Ve svém klasickém díle *Rady zkušeného d'ábla* se C. S. Lewis satiricky vysmívá posedlosti romantikou, která je naší kultuře vlastní. Dábel Zmarchrob, který je mentorem d'ábla Tasemníka, se škodolibě raduje:

Lidem, kteří nemají dar zdrženlivosti, namluvíš, aby nehledali manželství jako řešení, protože si myslí, že „nejsou zamilovaní“, a díky nám jim všechny ostatní motivy připadají nízké a cynické. Ano, to si oni doopravdy myslí! Bouří citu považují za něco vyššího, než je úmysl věrnosti ke společenství, jehož cílem je vzájemná pomoc, uchování čistoty a předávání života.⁹

Myslím, že většina z nás, kteří žijeme v manželství delší dobu, pochopila, že horská dráha romantické zamilovanosti po čase přechází v jednotvárnou dálnici: dlouhá monotónní období s občasným nadjezdem. Když k tomu dojde, různé dvojice na to reagují různými způsoby. Mnozí vztah ukončí a pokoušejí se dosáhnout vášnivé romantiky s novým partnerem. Jiné páry klesnou do jakési manželské guerilly, kde každý z partnerů viní toho druhého z vlastní nespokojenosti či nudy. Některé páry se rozhodnou spolu prostě nějak vyjít. A jiné zkoušejí hledat hlubší duchovní smysl toho, co musí pod tlakem okolností prožívat v intimní blízkosti manželského soužití.

Před výzvami života v manželství můžeme utéct – stejně jako utíkali lékaři před lidským tělem a bránili se ho rozříznout a podívat se, co se uvnitř skrývá. Anebo si můžeme přiznat, že tyto výzvy se skrývají v každém manželství a že nezbyvá, než jim čelit a neuhýbat před nimi. Když přijdeme na to, že v každém

⁸ Tamtéž, 186.

⁹ C. S. Lewis, *The Screwtape Letters* (New York: Macmillan, 1951), 94–95. Česky: C. S. Lewis, *Rady zkušeného d'ábla*, Praha: Zvon, 1992, 54.

manželství je nutné se potýkat s podobnými problémy, lze předpokládat, že v Božím plánu má manželství cíl a smysl, které přesahují něco tak iluzorního jako pozemské štěstí.

Tato kniha pátrá po Božím záměru a smyslu manželství a klade si následující otázku: Jakým způsobem lze v problémech a výzvách, které manželský život přináší, nacházet příležitosti více poznávat a milovat Boha?

Pro účely tohoto pojednání odhalilo podrobnosti ze svého manželského života nespočet mladých párů, a tak bude, myslím, fér, abych nejprve předložil k pitvě mé vlastní manželství.